



## บทที่ 2

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้คือ

1. ความหมายของวัฒนธรรม
2. ปัญหาสังคมไทยกับปัญหาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม
3. นโยบายของรัฐบาล ว่าด้วยการจัดการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม
4. การศึกษากับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 1. ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญยิ่งของชาติ ทั้งนี้เพราะชาติใดไม่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ชาตินั้นก็ไร้ศักดิ์ศรีของความเป็นชาติ และคนชาตินั้นก็จะไม่มีความภูมิใจในชาติตน ประเทศไทยเรามีวัฒนธรรมที่ต้งามเป็นของตนเองมากมายหลายอย่าง ที่เราคนไทยทุกคนจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังภาคภูมิใจ และช่วยกันรักษาไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

วัฒนธรรม (Culture) เป็นคำที่มีความหมายกว้างและมีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมายหลายรูปแบบ

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ให้ความหมายว่า "ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวของชาติ และศิลปวัฒนธรรมอันดีของประชาชน"<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup>สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ "พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485", วารสารวัฒนธรรมไทยฉบับพิเศษ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา ม.ป.ป.), หน้า 19.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2522 ให้ความหมายว่า "วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคมเป็นต้นว่า ความคิด ความรู้สึก ความประพฤติ กิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประดิษฐกรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับ และปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน"<sup>2</sup>

วีระ บำรุงรักษ์ ได้ให้ความหมายว่า "วัฒนธรรมคือ ประมวลความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตลอดจนรูปแบบต่าง ๆ ของการแสดงออกของความรู้ ทักษะ และเจตคติ เหล่านี้ อันเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคมหนึ่ง ๆ "<sup>3</sup>

ผจงจิตต์ อธิคมนันตะ ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า "วัฒนธรรมได้แก่ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมด เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ วิถีชีวิต รวมทั้งผลผลิตของพฤติกรรมดังกล่าวด้วย สมาชิกในสังคมมีส่วนเป็นเจ้าของและมีการถ่ายทอดไปยังชนรุ่นหลัง นอกจากนี้วัฒนธรรมยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ"<sup>4</sup>

พระยาอนุมานราชธน กล่าวว่า "วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม และวิถีชีวิตดังกล่าวถ่ายทอดกันได้ เรียนกันได้ สืบทอดเป็นประเพณีสืบทอดกันมา นอกจากนี้ยังรวมถึงความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติ กิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมที่ลงรูปเป็นนิมฟ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นมรดกของสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม"<sup>5</sup>

<sup>2</sup>สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, "เอกสารเผยแพร่วัฒนธรรม" (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ม.ป.ป.), หน้า 2.

<sup>3</sup>วีระ บำรุงรักษ์, "การศึกษากับการพัฒนาวัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ 200 ปี" วารสารวัฒนธรรมไทย 21, 5 (พฤษภาคม 2525), หน้า 40.

<sup>4</sup>ผจงจิตต์ อธิคมนันตะ, การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 4.

<sup>5</sup>เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน), วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2525), หน้า 93.

ผะอับ โปษะภฤณะ ได้ให้ความหมายว่า "วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่ได้ปฏิบัติ แล้วว่าดี ว่าเหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ และมีการสืบทอดกันมา วัฒนธรรมมีประจำสังคม จึงแยกออกไปตามลักษณะของสังคม เป็นวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ และวัฒนธรรมกลุ่มย่อย เป็นต้น"<sup>6</sup>

สุวรรณ เพชรนิล ได้ให้ความหมายว่า "วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์ รวมถึง ภาษา เครื่องมือ เครื่องใช้ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบแบบแผน ดำเนินชีวิตที่สังคมยอมรับ สถาปน มาตรฐาน และแนวคิดอุดมคติต่าง ๆ วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่รับช่วงสืบทอดมาโดยลำดับ"<sup>7</sup>

จึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม และมีการสืบทอดแก่บุคคลรุ่นหลัง

#### ประเภทของวัฒนธรรม

ได้มีผู้แบ่งประเภทของวัฒนธรรม ออกเป็นหลายประเภท ทั้งนี้ก็แล้วแต่เหตุผลของผู้แบ่งแต่ละบุคคล ดังนี้

แปลก สนธิรักษ์<sup>8</sup> ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา เช่น ความขยันหมั่นเพียร การเสียสละ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ฯลฯ

2. เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญนอกกฎหมาย เช่น การรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย การเคารพกฎหมาย

<sup>6</sup>ผะอับ โปษะภฤณะ "เอกลักษณ์ไทย" เอกสารชุดเสริมความรู้ อันดับที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2524), หน้า 87

<sup>7</sup>สุวรรณ เพชรนิล, วัฒนธรรมและศาสนา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522) หน้า 60

<sup>8</sup>แปลก สนธิรักษ์, ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516) หน้า 44.

3. วัฒนธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่เกี่ยวกับการกินที่อยู่ดี เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน และอื่น ๆ เช่น การแต่งกายให้มีระเบียบถูกต้องตามกาลเทศะ และความนิยม การประกอบอาชีพเลี้ยงตน ฯลฯ

4. สหธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งหมายถึง คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนเราอยู่ร่วมกันเป็นผาสก และรวมทั้งระเบียบมารยาทติดต่อในการเข้าสังคม มารยาทในการเป็นแขกไปหาผู้อื่น มารยาทในโต๊ะอาหาร การไปงานมงคล และงานศพ

พระยาอนุนามราชาชน กล่าวว่า<sup>๑</sup> โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งประเภทของวัฒนธรรมอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ

วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาคารที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุนี้มีความสำคัญแก่ชาติในการแสดงออกซึ่งรูปแบบที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้างเป็นเครื่องแสดงถึงสัญลักษณ์ของชาตินั้น ๆ โดยเฉพาะความประณีตงดงามของศิลปกรรม สถาปัตยกรรมแต่ละสมัย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องดึงดูดใจแก่ผู้พบเห็นให้รู้สึกนิยมยกย่อง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเชิดชูเกียรติแก่ชาติ

วัฒนธรรมทางจิตใจ (Non-Material Culture) ได้แก่ ความคิด ความเชื่อถือ คีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีการต่าง ๆ นับว่ามีความสำคัญยิ่งแก่ชาติ เพราะเป็นการแสดงออกถึงแบบฉบับอันดีงามประจำชาติ เป็นสิ่งที่จะช่วยบรรเทาความวุ่นวายในสังคมให้ลดน้อยลง เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้จรรโลงวัฒนธรรมในชาตินั้นเป็นไปในทางที่ดีงาม มีจรรยา มารยาท เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ชาติที่จะอยู่เป็นชาติได้และเจริญรุ่งเรือง จะต้องมีความวัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสำคัญ

ประมวล คัดดัดสั้น<sup>๒</sup> นักมนุษยวิทยา แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ประกอบด้วย ผลิตผลแห่งความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ของมนุษย์ ได้แก่ ศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีของมนุษย์ รวมถึงการประดิษฐ์เครื่องมือ และผลิตผลจากการใช้เครื่องมือ

<sup>๑</sup>พระยาอนุนามราชาชน, วัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณการ, 2515), หน้า 82.

<sup>๒</sup>ประมวล คัดดัดสั้น, คติชาวบ้าน : การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวศึกษา, 2521), หน้า 14

2. วัฒนธรรมทางสังคม เกี่ยวกับรูปแบบแห่งการกระทำ เป็นพฤติกรรมอันมนุษย์แสดงออก เป็นต้นว่า ในการขับร้องพ็อนร่า การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ การใช้ภาษาและความหมายแห่งภาษา การเลี้ยงดูทารก การนับลำดับญาติ การประกอบอาหาร การทำมาหากิน การเชื่อโดยอาศัยจินตนาการ ศาสนา การปกครอง จารีต ประเพณี จรรยา มารยาท หรือการตั้งข้อห้ามต่าง ๆ

ในปัจจุบัน สภาพการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดคอมสับสนในขอบข่ายของวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อเป็นการสะดวกต่อการศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรม คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังนี้คือ<sup>1</sup>

1. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น

2. สาขาศิลปะ ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านภาษา วรรณคดี ดนตรี พ็อนร่า จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

3. สาขาการช่างฝีมือ ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องเย็บ ปัก ถัก ร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม การจัดดอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า การแต่งกาย ความรู้เรื่องบ้าน การจัดและดูแลที่อยู่อาศัย ความรู้เรื่องยา ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ความรู้ที่จะอยู่กินครองเรือนอย่างมีความสุข มารยาทในการรับประทานอาหาร การต้อนรับแขก การรู้จักประกอบอาชีพเพื่อช่วยเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นต้น

5. สาขากีฬา และนันทนาการ ได้แก่ วัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับการกีฬา การละเล่น ทั้งนี้เพื่อการกีฬาและนันทนาการ เช่น มวยไทย ฟันดาบ กระบี่กระบอง และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

<sup>1</sup> วิบูลย์ แซ่มชื่น, "แนวทางพัฒนาวัฒนธรรมในโรงเรียน" คุรุปริทัศน์ 8

โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ และวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ โดยจะต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเท่ากัน วัฒนธรรมจึงจะเจริญงอกงามขึ้นได้ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ยึดเกณฑ์ตามแนวของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

### ที่มาของวัฒนธรรม

ชนชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่ มีวัฒนธรรมอันดีงามและสูงส่งมาแต่โบราณ บรรพบุรุษของไทยได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมเป็นมรดกสืบทอดสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลาน ด้วยเหตุจากสิ่งแวดล้อมเป็นตัวผลักดันให้มนุษย์พยายามคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อเอาชนะธรรมชาติ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้น วัฒนธรรมไทยจึงมีที่มาในลักษณะเดียวกัน ดังที่ อานนท์ อภาภิรม ได้กล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมไทยว่า<sup>12</sup> เกิดจาก

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ จากสภาพภูมิศาสตร์ของไทยเป็นที่ราบลุ่มเต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง จึงก่อให้เกิดประเพณีเกี่ยวกับลำน้ำเกิดขึ้น เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแข่งเรือ
2. ระบบเกษตรกรรม เป็นที่มาของวัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น ประเพณีแห่นางแมวขอฝน ประเพณีลงแขก การละเล่นพื้นบ้าน เต็นท์กำรำเคียว เป็นต้น
3. ค่านิยม มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างเป็นแกนของวัฒนธรรม เช่น ความรักอิสระ เสรีภาพของคนไทย
4. การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม เนื่องจากแต่ละสังคมมีลักษณะที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดการรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาใช้ โดยอาศัยการติดต่อย้ายถิ่นฐาน ตลอดจนระบบวิทยาการและเทคโนโลยีอันทันสมัย วัฒนธรรมสำคัญ ๆ ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลจากสังคมอื่น ได้แก่ พุทธศาสนา เผยแพร่เข้ามาผ่าน จีน พม่า และลังกา มีอิทธิพลสูงต่อแนวคิดและการดำเนินชีวิตของคนไทยกลายเป็นศาสนาประจำชาติ และประเพณีต่าง ๆ เช่น

<sup>12</sup> อานนท์ อภาภิรม, สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แพรวพินทยา, 2519), หน้า 107.

การก่อพระเจดีย์ทราย การทอดกฐิน การบวชภาค ลัทธิพรหมณ์ เผยแพร่เข้ามาโดยผ่าน  
 เขมร อินโดนีเซีย และมลายู เป็นที่มาของประเพณีสงกรานต์ ประเพณีอาบน้ำในพิธีต่าง ๆ  
 และวัฒนธรรมตะวันตก หลังไหลเข้ามาเนื่องจากความเจริญด้านวิทยาการสมัยใหม่ และ  
 การสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น การแต่งกาย การกีฬา อาหาร ดนตรี วัฒนธรรมตะวันตกมี  
 แนวโน้มที่จะมีอิทธิพลสูงต่อสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ กล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมไว้ในหนังสือวรรณคดีไทยเกี่ยวกับ  
 ขนบธรรมเนียมประเพณีว่า

1. ศาสนา เป็นรากฐานของวัฒนธรรม คือ สอนให้ทำความดี และ แสดงให้เห็น  
 ถึงวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม เป็นต้น
  2. ประเพณี ชาติต่าง ๆ ทุกชาติย่อมมีประเพณีประจำชาติ ประเพณีที่ดีย่อมรักษาไว้  
 เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ เช่น การบวช การแต่งงาน เป็นต้น
  3. ธรรมชาติ หลักของธรรมชาติย่อมมีเกิดและมีเจริญ ธรรมชาติเป็นเหตุให้คน  
 ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม<sup>13</sup>
- ดังจะเห็นได้ว่า ในสังคมไทย วัฒนธรรมส่วนใหญ่เกิดจากศาสนาพุทธ และศาสนา  
 พุทธก็เป็นตัวกำหนดพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

## 2. ปัญหาสังคมไทยกับปัญหาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

การศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ เพราะ  
 จะทำให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือที่กำลังจะเกิดขึ้นได้ถูกต้อง ซึ่งจะ เป็นแนวทางที่จะ  
 ช่วยหาทางแก้ปัญหาได้ถูกต้อง

<sup>13</sup>นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, วรรณคดีไทยเกี่ยวกับประเพณี (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย  
 ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2533), หน้า 81-84.

ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 ได้กล่าวถึงปัญหาทางด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่<sup>14</sup>

1. ชาวชนและประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเอาใจใส่และให้ความสำคัญในเรื่องวัฒนธรรมของชาติเป็นอย่างมาก แต่ประเพณีปฏิบัติตามแนววัฒนธรรมโดยการเอาอย่างเลียนแบบผู้อื่น โดยไม่ได้ศึกษาให้ทราบถึงสาระ แก่นสาร และคุณค่า ตลอดจนความดีงามของวัฒนธรรมนั้น ๆ และการยึดถือปฏิบัติให้ถูกต้องตามความเหมาะสม การประเพณีปฏิบัติยังผิดเพี้ยนไปจากแนวทางที่ถูกต้องจนบังเกิดความเสียหาย และสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อวัฒนธรรมไทย เมื่อวัฒนธรรมต่างชาติหลังไหลเข้ามา ก็มีบางกลุ่มบางคณะหลงไปยึดและรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเหล่านั้น โดยปราศจากการไตร่ตรอง และเลือกสรรเอาที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตและสังคมไทย วัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และเป็นแนวทางประเพณีปฏิบัติที่ดีงามของคนไทยจึงนับวันจะเสื่อมสลาย งานวัฒนธรรมของชาติจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาให้คงอยู่ และสืบทอดไปเพื่อความเป็นไทยชั่วกาลนาน

2. การดูแล ทำนุบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมและศิลปกรรม ซึ่งกระจาย และประดิษฐานอยู่ในที่ต่าง ๆ ยังไม่มีมาตรการในการดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ขาดการเผยแพร่ให้ประชาชนได้รู้จักหรือได้ชื่นชม ซาบซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรมและศิลปกรรมเหล่านั้น

3. งบประมาณการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมที่กระทรวงศึกษาธิการได้รับอยู่ในระดับต่ำ คือประมาณร้อยละ 3 ของ G.D.P. นำที่จะได้รับสูงกว่านี้

กล่าวโดยทั่วไปได้ว่า ทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต วัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ในสังคมมากขึ้น จึงทำให้เกิดการวิตกไปว่า การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกบางอย่างเข้ามา อาจเป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย

ในปัจจุบัน ประเทศชาติเริ่มขาดแคลนการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่เหมาะสมกับกาลเวลา มรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและจิตใจถูกทำลายทั้งโดยธรรมชาติ และด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนรุ่นหลังก่อให้เกิดปัญหาขึ้น โดยเฉพาะปัญหาด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และหันไปใช้วัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น ประกอบกับสังคมไม่ก้าวทันให้สมาชิกปฏิบัติ

<sup>14</sup>ศึกษาธิการ, กระทรวง แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) (กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์) หน้า 30.



ตามกฎระเบียบของสังคมหรือกฎหมายอย่างจริงจัง สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการปัจจุบัน ซึ่งยังคงใช้การบริหารระบบเก่า ทำให้การปกครองทุกระดับขาดประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวรัฐจึงได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรม เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายตรงกัน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ

### 3. นโยบายของรัฐบาลว่าด้วยการจัดการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติเป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทยเป็นปัจจัยให้คนในชาติได้ประจักษ์ในทางที่ดงามมีคุณธรรม เพื่อพัฒนาตนเองพัฒนาสังคม และประเทศชาติ สมควรต้องรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างจริงจัง และกว้างขวางเป็นพิเศษตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติที่ระบุนไว้ว่า "รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ"

ฉะนั้น คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายตรงกันและประสานสอดคล้องต่อกัน ดังนี้<sup>15</sup>

1. ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้าน ให้เจริญด้วยการศึกษา ค้นคว้าวิจัย พิธีกรรม และพัฒนาวัฒนธรรมไทย ให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต การพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการป้องกันประเทศ ป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนา และทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจประชาชน

2. เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี

<sup>15</sup> เปรม ติณสูลานนท์, นายกรัฐมนตรี, "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ", วันที่ 23 พฤศจิกายน 2524

ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชน มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการผสมผสาน ทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในชาติ และมีความรัก ห่วงแหน วัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ รวมทั้งรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติ ที่เผยแพร่เข้ามา ในประเทศไทย หรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยนำมากลั่นกรอง ปรับปรุง ดัดแปลง ให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย และความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

5. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชน ที่ดำเนินงานด้าน วัฒนธรรมได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งจากภาครัฐ และ ภาคเอกชน เพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคง เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของ ประชาชน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุน การพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

จากการที่คณะรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักให้ หน่วยงานของรัฐได้นำไปปฏิบัตินั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ 4 ประการคือ<sup>15</sup>

1. เพื่อให้เป็นแผนแม่บทของกระทรวงศึกษาธิการ สร้างความเป็นเอกภาพใน ด้านความคิดและการปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่การผสมผสานการดำเนินงานของหน่วยต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ กรม เขตการศึกษา และจังหวัดต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาจัดทำแผนพัฒนา

<sup>15</sup>ศึกษาธิการ, กระทรวง แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะ ที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534), หน้า (2)

งานในระดับของตนให้เกิดความสอดคล้องกันทั่วประเทศ ทั้งในด้านนโยบาย เป้าหมาย และ แผนงาน

2. เพื่อให้เป็นแผนบูรณาการงานด้านการศึกษาในระดับและประเภทต่าง ๆ รวมทั้ง งานด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ในการ ดำเนินงานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และของชาติ

3. เพื่อให้เป็นแผนดำเนินงานที่นำไปสู่การเชื่อมสัมพันธ์และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ในการจัดการศึกษาในระดับและประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะระหว่างการศึกษาในและนอกระบบ โรงเรียน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

4. เพื่อให้เป็นแผนกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาการศึกษา การศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ที่กระทรวงศึกษาธิการและระบบการศึกษาไทย เฝ้าดูอยู่ในระยะ ของแผนพัฒนา ฉบับที่ 5 และการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพของเยาวชนและประชาชนให้สามารถพัฒนา คุณภาพชีวิต พัฒนาอาชีพ และพัฒนาท้องถิ่น ชาดิบ้านเมืองสืบไป

ในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการและงบประมาณด้านศิลปวัฒนธรรม ดังนี้<sup>17</sup>

#### วัตถุประสงค์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม

เพื่อพัฒนาเยาวชนและประชาชนให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาชีวิต การอาชีพและสังคม ให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้น และอยู่ร่วมกันด้วยความสุขสมบูรณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการศึกษา ศาสนาและศิลป- วัฒนธรรม ให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งในโอกาสและคุณภาพ ให้เยาวชนและ ประชาชนได้รับการบริการทางการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียนโดยตลอดชีวิต มุ่งเน้น ให้เยาวชนและประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ประพฤติปฏิบัติตามครรลองของ ศาสนาและวัฒนธรรมไทย มีสติปัญญา ความรู้ ทักษะ เจตคติ เพื่อประกอบสัมมาชีพ มีความรู้

<sup>17</sup>ศึกษาธิการ, กระทรวง แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534), หน้า 31.

ความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเข้าใจในปัญหาสังคมและแนวทางที่จะแก้ปัญหาพัฒนาสังคมร่วมกัน รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักปรับตัวให้ทันและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองดีของชาติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความสามัคคีกลมเกลียวกันระหว่างคนในชาติ เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

#### นโยบายด้านศิลปวัฒนธรรม

ส่งเสริมเยาวชนและประชาชนในด้านความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะความสำนึกในความเป็นไทย นิยมไทย ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง รักษา ส่งเสริม และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของชาติ

#### เป้าหมายด้านศิลปวัฒนธรรม

นโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมมีเป้าหมาย ดังนี้

- นักเรียน นักศึกษา และประชาชน มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะความสำนึกในความเป็นไทยและนิยมไทย
- นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ได้มีแนวทางดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ดีเด่นของคนไทย
- หน่วยงานและบุคลากรทางด้านวัฒนธรรมได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้ เป็นกำลังสำคัญในงานวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- งานศิลปวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติได้รับการอนุรักษ์ รักษา ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาให้เป็นมรดกสืบทอดอยู่ชั่วกาลนาน
- เศรษฐกิจและสังคมของชาติบ้านเมืองได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นด้วยกระบวนการทางด้านศาสนา และศิลปวัฒนธรรม

### มาตรการด้านศิลปวัฒนธรรม

มาตรการและวิธีดำเนินงานตามนโยบายและเป้าหมายด้านศิลปวัฒนธรรม

- จัดให้มีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ โดยการจัดประกวดแข่งขันตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด เขต และระดับประเทศ เช่น แข่งขันการตอบปัญหาทางวัฒนธรรม ประกวดการเขียนเรียงความ การวาดภาพ การร้องเพลง เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม
- พัฒนาการศึกษ และฝึกอบรมทั้งระยะสั้น ระยะยาว แก่บุคลากรทางวัฒนธรรม ทั้งในด้านหลักสูตร วิธีการ และสื่อต่าง ๆ ให้สามารถสอนวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- จัดตั้งศูนย์ศึกษา ค้นคว้าวิจัยการสอน การฝึกอบรมด้านวัฒนธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชน ประชาชน และบุคลากรทางด้านวัฒนธรรมอย่างน้อย เขตการศึกษาละ 1 แห่ง เพื่อทำหน้าที่ศึกษาพัฒนาหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ฝึกอบรม สื่อการเรียนการสอน และการเผยแพร่ ให้เหมาะสมกับสภาพและวัยของผู้เรียนระดับต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนโดยทั่วไป
- สร้างและพัฒนาหลักสูตร ทั้งเป็นหลักสูตรเฉพาะและในรูปแบบบูรณาการ พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับวิธีการ เพื่อจัดสอนวัฒนธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชนและประชาชนในและนอก โรงเรียน ทุกระดับ และประเภทการศึกษา ทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ
- จัดการศึกษาบิดามารดา และประชาชนในด้านวัฒนธรรมทางสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ รวมทั้งกิจกรรมนิทรรศการ เผยแพร่เอกสาร เพื่อให้บิดามารดาและประชาชนทั่วไป ได้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ได้เรียนรู้และเข้าใจ วัฒนธรรมสามารถให้การอบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดา ให้อยู่ในร่องรอยของวัฒนธรรมไทย
- ฝึกอบรมบุคลากรทางด้านวัฒนธรรม เช่น ครู อาจารย์ พระ และบุคลากรหลักอื่น ๆ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่องวัฒนธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมของชาติ
- จัดตั้งศูนย์ศึกษา ค้นคว้า วิจัยวัฒนธรรมในระดับจังหวัด ทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้า วิจัยวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของส่วนราชการในเรื่องประวัติ ความเป็นมา แก่นสารสาระ ความดี ความงาม ความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมด้านนั้น ๆ จัดทำเป็นหนังสือเอกสารและสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการเผยแพร่ การฝึกอบรม การอนุรักษ์ ฟื้นฟูส่งเสริม และการพัฒนาวัฒนธรรม

- ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้กระทำหน้าที่ 3 ประการ ให้สมบูรณ์ คือ จัดการเรียน การสอนตามหลักสูตร จัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อมีส่วนช่วยและพัฒนาชุมชน และกิจกรรมเพื่อ อนุรักษ์ รักษา ทำนุบำรุง ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา มีกิจกรรมร่วมในงานวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว

- ส่งเสริมให้สื่อมวลชนในรูปแบบอื่น เช่น ภาพยนต์ ละคร เพลง ดนตรี การละเล่นพื้นเมือง ฯลฯ ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรม

- ให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนโดยทั่วไปในด้านวัฒนธรรมทางสื่อมวลชน ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในเอกลักษณ์ความเป็นไทย และการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่อย่างไทย พร้อมทั้งรณรงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เยาวชนและประชาชน ประพฤติ ปฏิบัติตามแบบเอกลักษณ์ และด้วยความนิยมไทย เป็นต้นว่า จัดให้มีการฝึกอบรม นิทรรศการ ประกวดแข่งขัน แม้กระทั่งหากจำเป็นก็ต้องใช้วิธีการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ระเบียบกฎเกณฑ์ ตามขั้นตอนให้เกิดการประพฤติปฏิบัติกันอย่างจริงจัง

- ส่งเสริมบุคลากรทางวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ให้ได้กระทำหน้าที่เป็นผู้นำ และ ผู้ให้การสนับสนุนในกระบวนการ การอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมพร้อมกับการ เชิดชูเกียรติบุคลากรเหล่านั้น แสดงผลงาน

- ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กร หน่วยงานและกลุ่มพลังต่าง ๆ ชักนำให้สมาชิกเข้า มามีส่วนร่วมในกิจกรรม และกระบวนการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ วัฒนธรรม

- เร่งรัดมาตรการและวิธีการในด้านการอนุรักษ์ รักษา ป้องกันการทำลายศิลป- วัฒนธรรมและความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

- จัดให้มีการฟื้นฟู สนับสนุน ส่งเสริม เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของ ชาติ จัดกิจกรรมวัฒนธรรมสัมพันธ์ ระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ให้มีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับ กันทั่วประเทศ เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างคนในชาติ รวมทั้งการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ไปสู่ภายนอกประเทศ เพื่อการประชาสัมพันธ์ การสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ และเพื่อ เกียรติภูมิ ศักดิ์ศรีของชาติ

- ส่งเสริมงานอาชีพที่มีพื้นฐาน และเพื่อเป็นการสนับสนุนวัฒนธรรมไทยในด้าน ต่าง ๆ ทั้งกระบวนการผลิต การใช้ การจำหน่าย และการพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น

- ปรับปรุงกฎหมายและมาตรการในทางกฎหมายด้านศิลปวัฒนธรรมให้สามารถ ป้องกันการทำลายศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- จัดตั้ง ส่งเสริม สนับสนุนกองทุนและมูลนิธิ สมาคม เพื่อพัฒนางานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นและของชาติ

งบประมาณด้านศิลปวัฒนธรรม

การพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมในช่วงแผนพัฒนา ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) กระทรวงศึกษาธิการได้ประมาณการค่าใช้จ่ายไว้ทั้งสิ้น 120,726.56 ล้านบาท จากตารางค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ในแผนระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ของกระทรวงศึกษาธิการ แยกตามกรม ดังนี้



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ในแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 6  
(พ.ศ. 2530-2534) ของกระทรวงศึกษาธิการ แยกตามกรม

หน่วย : ล้านบาท

กรม - กระทรวง	2530	2531	2532	2533	2534	2530-2534	สัดส่วน
1. สำนักงานปลัดกระทรวง	434.00	497.28	542.84	586.20	638.79	2,699.11	1.37
2. กรมการฝึกหัดครู	371.03	773.28	797.09	821.98	847.89	3,972.27	2.04
3. กรมการศาสนา	261.60	276.40	278.50	280.90	283.20	1,380.80	0.70
4. กรมการศึกษานอกโรงเรียน	630.00	691.38	736.63	791.45	856.93	3,706.39	1.89
5. กรมพลศึกษา	307.63	309.06	317.11	326.01	336.82	1,597.33	0.81
6. กรมวิชาการ	83.02	99.94	106.10	119.07	129.93	541.24	0.28
7. กรมศิลปากร	309.60	347.20	359.40	372.40	368.40	1,775.00	0.90
8. กรมสามัญศึกษา	7,152.54	7,409.88	7,896.08	8,366.92	8,900.72	39,726.34	20.23
9. กรมอาชีวศึกษา	2,064.10	2,260.03	2,350.23	2,425.65	2,555.34	11,655.34	5.94
10. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา- แห่งชาติ	22,160.61	22,690.83	23,987.62	25,179.31	26,438.70	120,726.56	61.48
11. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	842.81	859.08	883.66	894.21	890.15	4,369.91	2.23
12. สำนักงานข้าราชการครู	20.63	21.34	22.02	22.30	24.61	110.90	0.06
13. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	35.30	36.30	37.30	38.20	39.60	186.50	0.09
14. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา	668.70	749.64	793.22	825.30	863.82	3,931.68	3.00
รวมกระทรวงศึกษาธิการ	25,772.95	37,291.64	39,110.80	41,049.90	43,192.60	196,379.38	100.00

หมายเหตุ งบประมาณปี 2530 ตามยอด กรม. อนุมัติ จำนวน 35,734.52 ล้านบาท



โครงสร้างแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แยกแผนงานหลักออกเป็น 4 แผนใหญ่ ๆ คือ

1. แผนงานหลักปริมาณนักเรียน
2. แผนงานหลักคุณภาพการศึกษา
3. แผนงานหลักบริหารและสนับสนุน
4. แผนงานหลักการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมว่ามีแผนงานอะไรบ้าง

1. แผนงานหลักการบริหารและการสนับสนุน มี

แผนงานการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม  
วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ และประวัติท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน ทุกระดับทุกประเภทการศึกษา
3. เพื่อให้มีหนังสือ สื่อต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการเรียนประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความจงรักภักดีและยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมไทย
4. เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุนการเรียนประวัติศาสตร์ ให้เกิดประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้
5. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษา เยาวชนและประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้ง ตระหนักในศิลปวัฒนธรรมไทย และการดำรงชีวิตอย่างไทย
6. เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมสำหรับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนทุกระดับทุกประเภทการศึกษา
7. เพื่อให้หนังสือ สื่อต่าง ๆ สนับสนุนการเรียนศิลปวัฒนธรรมสำหรับนักเรียน นักศึกษา เยาวชนและประชาชน
8. เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการอนุรักษ์ รักษา ทำนุบำรุงฟื้นฟู ส่งเสริม และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่น

9. เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
10. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางด้านสร้างสรรค์ ทางปัญญาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม

#### กลวิธีการดำเนินงาน

1. ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษา ค้นคว้าวิจัยวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น เน้นในเรื่องสาระแก่นสารที่เป็นความดีงาม ความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย และส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเรื่องวัฒนธรรมในสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท
2. ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ รักษาฟื้นฟู ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรม ทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น
3. ให้มีการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์และประวัติท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนประวัติศาสตร์ เพื่อเน้นความสามัคคีและความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

#### งาน/โครงการภายใต้แผนงาน

1. โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์ รักษา ทำนุบำรุง ฟื้นฟู ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม
2. โครงการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการค้นคว้าประวัติศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)  
ของกระทรวงศึกษาธิการ

แผนงานหลัก ปริมาณนักเรียน	แผนงานหลัก คุณภาพการศึกษา	แผนงานหลัก การบริหารและสนับสนุน	แผนงานหลัก การศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
1. แผนงานปริมาณ นักเรียนระดับ ก่อนประถมศึกษา	1. แผนงานการพัฒนา หลักสูตร สื่อ และ การเรียนการสอน	1. แผนงานการบริหาร ทั่วไป 2. แผนงานพัฒนาระบบ การบริหาร	1. แผนงานบริหารศาสนา และศิลปวัฒนธรรม 2. แผนงานอนุรักษ์ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม
2. แผนงานปริมาณ นักเรียนระดับประถม ศึกษา	2. แผนงานการจัดการ ศึกษาเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจ	3. แผนงานพัฒนาบุคลากร 4. แผนงานการพัฒนา การบริหารงานบุคคล และสวัสดิการ	3. แผนงานส่งเสริม ศาสนาและศิลป วัฒนธรรม 4. แผนงานเผยแพร่ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม
3. แผนงานปริมาณ นักเรียนระดับมัธยม ศึกษาตอนต้น	3. แผนงานการศึกษาเพื่อ พัฒนาสังคมและชนบท 4. แผนงานการศึกษาเพื่อ พัฒนาการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข และ ความมั่นคงของชาติ	5. แผนงานพัฒนาการ บริหารราชการ ระเบียบแนวทางปฏิบัติ 6. แผนงานพัฒนาการ งบประมาณและ การเงิน	5. แผนงานพัฒนาศาสนา และศิลปวัฒนธรรม
4. แผนงานปริมาณ นักเรียนระดับมัธยม ศึกษาตอนปลาย 4.1 แผนงานปริมาณ นักเรียนสามัญ ศึกษา 4.2 แผนงานปริมาณ นักเรียน อาชีวศึกษา	5. แผนงานการศึกษาเพื่อ พัฒนาวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี 6. แผนงานการศึกษาเพื่อ พัฒนานันทนาการและ พลานามัย	7. แผนงานพัฒนาการ บริหารวัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ 8. แผนงานพัฒนาระบบ งานการวางแผน	
5. แผนงานปริมาณ นักศึกษาระดับอุดม ศึกษา			

โครงสร้างแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

ของกระทรวงศึกษาธิการ

แผนงานหลัก ปริมาณนักเรียน	แผนงานหลัก คุณภาพการศึกษา	แผนงานหลัก การบริหารและสนับสนุน	แผนงานหลัก การศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
5.1 แผนงานปริมาณ นักศึกษา ฝึกหัดครู	7. แผนงานการศึกษาเพื่อ พัฒนาการศึกษา และศิลปกรรม	9. แผนงานพัฒนาระบบ งานสารสนเทศ	
5.2 แผนงานปริมาณ นักศึกษาอาชีว ศึกษาและ วิชาชีพ	8. แผนงานการศึกษาเพื่อ อนุรักษ์และส่งเสริม ประวัติศาสตร์ศิลป วัฒนธรรม	10. แผนงานพัฒนาระบบ งานนิเทศ	
5.3 แผนงานปริมาณ บัณฑิต	9. แผนงานพัฒนาการ- ศึกษาตลอดชีวิต	11. แผนงานการวิจัย 12. แผนงานการควบคุม ตรวจ ติดตาม และ ประเมินผล	
6. แผนงานปริมาณ การศึกษานอก โรงเรียน		13. แผนงานพัฒนาการ ประเมินผล มาตรฐานคุณภาพ	
		14. แผนงานแนะแนว 15. แผนงานประสานงาน และประชาสัมพันธ์	

2. แผนงานหลักศิลป์และวัฒนธรรม มี 5 แผนงาน ดังนี้<sup>1๒</sup>

4.1 แผนงานบริหารศิลปวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการบริหารศิลปวัฒนธรรมให้มีเอกภาพในรูปกระทรวง ทั้งเรื่องนโยบายและการปฏิบัติงาน
2. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานการบริหารศิลปวัฒนธรรมภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในกระทรวง กับภายนอกกระทรวงในด้านบริหารการประชาสัมพันธ์ด้านศิลปวัฒนธรรม

กลวิธีในการดำเนินงาน

1. เร่งรัดให้มีการพัฒนาหน่วยงานด้านการบริหารศิลปวัฒนธรรมทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
2. สนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ในการบริหารศิลปวัฒนธรรม
3. ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารด้านศิลปวัฒนธรรมให้มีเอกภาพทั้งส่วนกลางส่วนภูมิภาค

งาน/โครงการภายใต้แผนงาน

1. งานบริหารศิลปวัฒนธรรม

4.2 แผนงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมไว้เป็นมรดกของชาติ

<sup>1๒</sup>ศึกษาธิการ, กระทรวง แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6

2. เพื่อให้เป็นแผนหลักในการอนุรักษ์ บูรณะ พัฒนาวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางศิลปวัฒนธรรม และมีมาตรการให้มีการดำเนินงานตามแผนอย่างจริงจัง
3. เพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการในทางกฎหมาย ด้านศิลป-วัฒนธรรมให้สามารถป้องกันการทำลายศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

#### กลวิธีในการดำเนินการ

- ส่งเสริมและสนับสนุนให้กรมศิลปากรประสานให้หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ รักษา ป้องกัน การทำลายและสร้างเสริมวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติร่วมกัน

- ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงกฎหมาย และมาตรการในทางกฎหมายด้านศิลปวัฒนธรรม ให้สามารถป้องกันการทำลายศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

#### งาน/โครงการภายใต้แผนงาน

1. โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

#### 4.3 แผนงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

##### วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมให้งานศึกษา ค้นคว้า วิจัยและประเมินผลในด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานและแนวทางที่สำคัญในการแก้ปัญหา และพัฒนางานด้านศาสนา และศิลปวัฒนธรรม

- เพื่อส่งเสริมให้การศึกษา ค้นคว้า วิจัยและประเมินผลด้านศาสนา ศิลป-วัฒนธรรม สามารถชี้แนะแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมตามหลักธรรมของศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย และเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

#### กลวิธีในการดำเนินงาน

- ไร่่งรัดพัฒนาระบบงานวิจัยและประเมินผลงานด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ให้สอดคล้อง ประสานสัมพันธ์ เป็นเอกภาพทั้งกระทรวง

- ศึกษา ค้นคว้า วิจัยและประเมินผล ให้บังเกิดผลและนำไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นที่จะช่วยกันอนุรักษ์ ป้องกัน การทำลาย ส่งเสริม เผยแพร่ ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการชักนำให้เยาวชนและ ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

งาน/โครงการภายใต้แผนงาน

1. โครงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

4.4 แผนงานเผยแพร่วัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

- เพื่อเผยแพร่ศิลปและวัฒนธรรม ไปสู่เยาวชนและประชาชนอย่าง กว้างขวางยิ่งขึ้น
- เพื่อเผยแพร่ศิลปและวัฒนธรรมของไทยไปยังนานาประเทศ เพื่อให้ผู้ที่ สนใจได้เข้าใจมากขึ้น

กลวิธีในการดำเนินการ

- เร่งรัดให้จัดระบบงาน และการดำเนินการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ด้านศิลปวัฒนธรรมให้เป็นเอกภาพและประสานสอดคล้องกันทั้งกระทรวง
- เร่งรัดพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแพร่ศิลปและวัฒนธรรม

งาน/โครงการภายใต้แผนงาน

1. โครงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

4.5 แผนงานพัฒนาศิลปวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

- เพื่อพัฒนาการศึกษา ค้นคว้าวิจัย และการพัฒนาด้านศิลปะและวัฒนธรรม ของชาติ ให้เจริญรุ่งเรือง

กลวิธีในการดำเนินงาน

- 1. เร่งรัดเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปะวัฒนธรรมแก่ เยาวชน และประชาชน โดยเฉพาะเรื่องที่เป็นแก่นสารสาระ ความดี ความงามของศิลปะ- วัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเน้นการดำเนินงานด้าน ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ การอาชีพและสังคม

3. ร่วมมือกับหน่วยงาน สถานศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ดำเนินการ ส่งเสริมฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศ ให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นที่ ยอมรับกันทั่วทั้งประเทศ

4. สนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตร สื่อ การเรียนการสอน ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

#### งาน/โครงการภายใต้แผนงาน

##### 1. โครงการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม

เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการอนุรักษ์และส่งเสริม วัฒนธรรมไทย โดยการถ่ายทอดให้แก่เยาวชน รัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้ จึงได้ประกาศ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520<sup>19</sup> โดยเน้นถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมไว้ใน หมวดที่ 6 ข้อ 50 ว่า "รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่า ของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงาม รวมทั้งสถานที่และวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์" และในข้อ 53 ได้เน้นว่า "รัฐพึง สนับสนุนกิจกรรมเยาวชน และจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีบุคลิกภาพที่ดีมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย"

จากที่กล่าวมาแล้วว่า กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ขึ้นมา เพื่อให้กรมต่าง ๆ นำไป เป็นแบบในการจัดทำนั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นกรมหนึ่ง ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534) ขึ้น เพื่อไว้เป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงานโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับรูปแบบโครงสร้าง ของแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ของ กระทรวงศึกษาธิการ ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ สำนักงานคณะกรรมการ

<sup>19</sup> ธานีรินทร์ ทรัพย์วิเชียร, ประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, 31 มีนาคม พ.ศ. 2520



การประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ยึดกรอบนโยบายโครงสร้างของแผนของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก แต่ได้ปรับให้เหมาะสมกับลักษณะการบริหารงานของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์และนโยบายดังนี้<sup>20</sup>

#### วัตถุประสงค์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม

เพื่อพัฒนาเยาวชน และประชาชนให้มีคุณภาพสามารถพัฒนาชีวิต การอาชีพและสังคมให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้นและอยู่ร่วมกันด้วยความสมบูรณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการศึกษาศาสนาและศิลปวัฒนธรรมให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งในโอกาสและคุณภาพให้เยาวชนและประชาชนได้รับบริการทางการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยตลอดชีวิต มุ่งเน้นให้เยาวชนและประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศาสนาและวัฒนธรรมไทย มีสติปัญญา ความรู้ ทักษะ เจตคติเพื่อการประกอบสัมมาชีพ มีความรู้ความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเข้าใจในปัญหาสังคมและแนวทางที่จะแก้ปัญหาพัฒนาสังคมร่วมกัน รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักปรับตัวให้ทันและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองดีของชาติ ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความสามัคคีกลมเกลียวกันระหว่างคนในชาติ เคารพยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

#### นโยบายทางด้านศิลปวัฒนธรรม

นโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมมี ดังนี้

- ส่งเสริมเยาวชนและประชาชนในด้านความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะความสำนึกในความเป็นไทย นิยมไทย ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางและเอกลักษณ์ที่ดีเด่นของคนไทย โดยเฉพาะในด้านความสัมพันธ์อันดีอันที่พี่น้อง

<sup>20</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

การเสียสละเพื่อส่วนรวม ความสามัคคีระหว่างคนในชาติ พร้อมกันนั้นก็ละทิ้งการประพฤติกฎปฏิบัติที่นำมาซึ่งความเสื่อมทรามทั้งหลาย

- ส่งเสริมการอนุรักษ์ บูรณะพัฒนาวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ทั้งเร่งรัดมาตรการและวิธีการในด้านการอนุรักษ์รักษา ป้องกันการทำลายศิลปวัฒนธรรม และความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ตลอดจนการใช้ระเบียบกฎหมายและบทลงโทษให้บังเกิดผลอย่างแท้จริง

- ฟื้นฟู ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของชาติและจัดกิจกรรมวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับกันทั่วประเทศ

- ส่งเสริมให้สื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมศิลปกรรม จริยธรรมของเยาวชนและประชาชน

- ส่งเสริมการจัดกองทุนและมูลนิธิ สมาคม เพื่อพัฒนางานด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

#### นโยบายด้านการระดมสรรพกำลังเพื่อพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม

- ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และเต็มกำลังความสามารถระหว่างสถานศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กับครอบครัว วัด หน่วยงาน องค์กร สถานที่ประกอบการ สื่อมวลชน ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านบุคลากร การเงิน อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารสถานที่ การช่วยเหลือทางวิชาการ ในการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมให้กับเยาวชนและประชาชน

การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 นี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักและคำนึงถึงสาระอันสำคัญยิ่ง 2 ประการ คือ กำลังวงเงินงบประมาณของรัฐ ที่ยังอยู่ในภาวะค่อนข้างจำกัด และผลการดำเนินงานตามภารกิจของตนเองในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านคุณภาพนักเรียนนั้นได้พิจารณาให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ดังนั้น กลยุทธ์ มาตรการแผนงาน และโครงการที่กำหนดขึ้นจึงมุ่งที่จะใช้งบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเป็นประการสำคัญ งานหลักของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้จึง

เน้นที่การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทั้ง 5 กลุ่ม  
ประสบการณ์

#### 4. การศึกษากับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

จากนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ แผนงานหลักการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ของ  
กระทรวงศึกษาธิการ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ของสำนักงานคณะกรรมการ  
การประถมศึกษาแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าเป็นแผนงานที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา  
ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงาม โดยเน้นที่จะช่วยกันอนุรักษ์  
ป้องกันการทำลาย ส่งเสริม เผยแพร่ ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

การอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้ การศึกษาจัดเป็นวิธีการและเป็นเครื่องมือที่ดี  
และเหมาะสมที่สุด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิคม ทาแดง ได้เขียนบรรยายไว้ในเอกสารการ  
สอนชุดวิชาการศึกษากับชีวิตและชุมชน หน่วยที่ 11 "การศึกษากับวัฒนธรรมในชุมชน"<sup>21</sup> ว่า  
หลักสูตรของการอนุรักษ์วัฒนธรรมจำเป็นต้องดำเนินให้สอดคล้องกับวิถีการเกิด การเจริญ  
งอกงาม และการดับสูญของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมมีคุณสมบัติเหมือนกับสิ่งที่มีชีวิต ดังนั้น  
การอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงต้องประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การส่งเสริม การเผยแพร่  
การรับเข้า และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

1. การส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะสูญหายไปหรือคงอยู่ และเจริญงอกงาม  
สืบทอดกันมาได้ก็ต่อเมื่อบุคคลในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจรู้คุณค่าของวัฒนธรรมนั้น และยึดถือ  
ปฏิบัติสืบทอดกันมา แต่บุคคลจะเกิดความรู้ความเข้าใจได้ ก็ต่อเมื่อได้รับการสื่อความหมาย  
และถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีความเข้าใจ การชักชวน และ  
ส่งเสริมให้มีการประกอบพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วยตนเองก่อน จึงจะเกิดความซาบซึ้งและมองเห็น  
คุณค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสืบทอดและรักษาสืบไปและพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ไว้

<sup>21</sup> นิคม ทาแดง, "การศึกษากับวัฒนธรรมในชุมชน" การศึกษากับชีวิตและชุมชน  
(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523), หน้า 65-66.

2. การเผยแพร่วัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ชุมชนหรือสังคมอื่น นำผลมาสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน คือ

2.1 เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความคล่องตัวและความดีของวัฒนธรรมนั้นว่าเป็นสิ่งดีงามสามารถปรับให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอื่น และวัฒนธรรมอื่นได้อย่างเหมาะสม

2.2 การแพร่ขยายของวัฒนธรรมจากชุมชนอื่น สร้างความภูมิใจให้แก่ชุมชนเป็นแรงจูงใจให้มองเห็นคุณค่า ช่วยกันรักษา และพัฒนาวัฒนธรรมนั้นสืบต่อไป

2.3 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แพร่หลาย ขยายไปสู่วัฒนธรรมอื่นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อประสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะย้อนกลับมาเป็นแบบอย่างการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนดั้งเดิม

3. การรับเข้า หมายถึง การรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาภายในชุมชนในลักษณะที่นำเข้ามาประสมประสานกับวัฒนธรรมของชุมชน เพราะวัฒนธรรมจากชุมชนหรือสังคมอื่น ย่อมมีบทบาทและอิทธิพลในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชน ให้เหมาะสมกับกาลสมัยอยู่เสมอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้ได้

4. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมถ่ายทอดสืบต่อกันมาบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณ จนถึงรุ่นปัจจุบันซึ่งเป็นเวลายาวนาน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ถ้าคนในสังคมนั้นรู้แต่การรับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไว้ ไม่รู้จักการปรับปรุงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ เพิ่มเติมให้กับวัฒนธรรมของสังคมที่มีความคล่องตัว และเหมาะสมกับกาลสมัย ในที่สุดวัฒนธรรมนั้นก็จะถูกกลืนและสูญไปจากสังคม ดังนั้นการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ให้เจริญงอกงาม เป็นเอกลักษณ์ของสังคมตลอดไปวัฒนธรรมนั้นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมสิ่งแปลกใหม่ เข้ามาอยู่เสมอ

ในการพัฒนาวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามนั้น จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างให้เหมาะสมกับยุคสมัยตลอดจนสภาพสังคม วัฒนธรรมจะต้องไม่คงที่อยู่ที่แต่เพียงจุดใดจุดหนึ่ง แต่ควรจะก้าวรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง การอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงมิใช่เป็นแต่การรักษาของเก่าให้คงอยู่ แต่จะต้องปรับปรุงสิ่งเก่า ให้สัมพันธ์กับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ด้วย เพื่อความเหมาะสมกับสภาพของสังคมยุคใหม่

เจเลียว มณีเลิศ ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมว่า "วิธีการอนุรักษ์นั้น อาจจะไม่สามารถอนุรักษ์ไว้ทั้งต้น สิ่งคมก็ยืกรานจะให้วัฒนธรรมของตนคงรูปไว้บริบูรณ์ และเปลี่ยนแปลงไม่ได้แม้แต่ส่วนย่อยเล็ก ๆ อาจจะเป็นเหตุผลที่ทำให้วัฒนธรรมของสิ่งคมนั้น ต้องล้มลงทั้งระบบได้ ในบางกรณีการอนุรักษ์อาจหมายถึง การบันทึกเป็นหลักฐานเพื่อสำหรับ ความรู้ของคนรุ่นหลัง"<sup>22</sup>

อารณ์ สุขพยัคฆ์ กล่าวถึง บทบาทของครูสังคมศึกษากับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ สันป่าตองว่า<sup>23</sup>

1. เราจะต้องสอนให้นักเรียนเห็นว่า ศิลปวัฒนธรรมนั้นมีคุณค่า และมีความสำคัญ ต่อชีวิตและประเทศชาติอย่างไรบ้างเสียก่อน โดยอาจจะชี้ให้เห็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์
2. ชี้แนะให้นักเรียนได้ทราบเหตุผลว่า เราอนุรักษ์หรือสืบทอดและสร้างเสริม วัฒนธรรมกันไปทำไม
3. มีวิธีการอนุรักษ์หรือสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมกันอย่างไร ซึ่งโดยปกติ แล้ว ก่อนที่จะดำเนินการขึ้นนี้ เราจะต้องสอนให้นักเรียน หรือเยาวชนของชาติได้รู้ก่อนว่า วัฒนธรรมคืออะไร และมีอะไรเป็นพื้นฐาน อย่างไร

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ หลายรูปแบบ และกิจกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในโรงเรียน จัดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร กิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนในปัจจุบัน อาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ <sup>24</sup>

<sup>22</sup>เจเลียว มณีเลิศ, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรม" วารสารการศึกษา แห่งชาติ (ส.ค. - ก.ย. 2529), หน้า 29.

<sup>23</sup>อารณ์ สุขพยัคฆ์, "บทบาทของครูสังคมศึกษากับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สันป่าตอง" สารพัฒนาหลักสูตร (ก.พ. 2529), หน้า 45-49.

<sup>24</sup>จารึก อະยะวงศ์, "ความหมายและขอบข่ายของกิจกรรมนักเรียน" สารพัฒนา หลักสูตร (ก.ย. 2525), หน้า 29-30.

1. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมนี้อาจจะจัดขึ้นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้
2. กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติ หรือนอกเหนือจากตารางสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อสนองความสนใจ ความสามารถและความถนัดของนักเรียน
3. กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมโฮมรูม

จากสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในระดับประถมศึกษา นอจะสรุปประเภทของกิจกรรมได้ดังนี้<sup>25</sup>

1. กิจกรรมการปกครองและการประชุม
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์
3. กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
4. กิจกรรมเกี่ยวกับด้านพลานามัยและนันทนาการ
5. กิจกรรมทางด้านวิชาการ

#### ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

ในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ<sup>26</sup> ได้ให้ความหมายดังนี้คือ "กิจกรรมนักเรียนหมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางนอกเหนือจากหลักสูตรกำหนดเนื้อหาไว้" และจากคู่มือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<sup>25</sup> อนุชา เทวราชสมบูรณ์, เจตคติของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร, หน้า 9.

<sup>26</sup> ศึกษาธิการ, กระทรวง, กรมวิชาการ แนวการจัดกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520, 2527 (อัสสำเนา)

การจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 252๐ แก้วไข่มุก<sup>๒๗</sup> ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า "กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพอุปนิสัยของนักเรียน เหมาะสมกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย"

กัญญา สาธิต ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้<sup>๒๘</sup>

กิจกรรมนักเรียนหมายถึง บรรดากิจกรรมร่วมหรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษากับนักเรียนนอกห้องเรียน ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมนักเรียนมีเพียงใด ขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง และความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหาร คือ ครูใหญ่ และครูที่ปรึกษาของนักเรียนอีกด้วยอย่างไม่มีปัญหา

เอกชัย กี่สุขพันธ์ ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนว่า<sup>๒๙</sup> กิจกรรมนักเรียนหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นและดำเนินการโดยนักเรียนเองด้วยความสมัครใจ โดยมีครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำอันไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ก็พอจะกล่าวได้ว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนที่นอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

#### วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายหลักที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้มีคุณค่า ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครอง

<sup>๒๗</sup>ศึกษาธิการ, กระทรวง ระเบียบคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แก้วไข่มุกครั้งที่ 3 พุทธศักราช 2525, หน้า 3.

<sup>๒๘</sup>กัญญา สาธิต หลักการบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2525) หน้า 305.

<sup>๒๙</sup>เอกชัย กี่สุขพันธ์, "การประเมินผลกิจกรรมนักเรียน" เอกสารประกอบการสอนวิชา 415717 กิจกรรมนักเรียน ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526, หน้า 204.

ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย เพื่อความเป็นเอกราช ความมั่นคงของชาติตลอดไป

เพื่อเป็นการสนองนโยบายรัฐบาล และให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางหลักเกณฑ์และวิธีการจัดกิจกรรมนักเรียนใหม่ ซึ่งมีจุดประสงค์ดังนี้<sup>๑๐</sup>

1. เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย
5. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้และส่งเสริมเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
6. เพื่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัด และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ ให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรมอันดีงาม
11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

#### หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน

ได้มีผู้กล่าวไว้หลายทัศนะด้วยกัน แต่จะได้อ้างถึงเฉพาะในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 ได้กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้ คือ

<sup>๑๐</sup>ศึกษาธิการ, กระทรวง คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้า 1-3.



1. การจัดกิจกรรม ต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญ และมั่นคงของประเทศชาติ
2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
4. ต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู
5. การจัดกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
6. การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมีการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรมโครงการและระเบียบข้อบังคับนั้นจะต้องเป็นของโรงเรียน
7. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ไม่น้อยกว่า 10 อย่าง การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละภาคเรียนจะเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือไม่ก็ได้
8. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู-อาจารย์ ในโรงเรียนเข้ารับผิดชอบดำเนินการ
9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในปัจจุบันในสถานศึกษานั้น เว้นแต่วิทยากร ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น
10. การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น
11. การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้โรงเรียนควบคุม เรื่อง การรับ-จ่าย เงินหรือพัสดุสิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและประหยัด เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ
12. ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษานิยามเห็นว่า กิจกรรมใด ๆ ที่ไม่เหมาะสมมีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตราย ต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียนออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่<sup>๑</sup>

ก. กิจกรรมบังคับ โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมประเภทนี้ 3 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมวัฒนธรรมไทย

ข. กิจกรรมควรเลือก โรงเรียนใดจะจัดกิจกรรมควรเลือกจำนวนเท่าใดนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา กิจกรรมควรเลือกมีดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการตามหมวดวิชาในหลักสูตร
2. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
3. กิจกรรมนันทนาการ
4. กิจกรรมยุวกสิกร ยุวสหกรณ์
5. กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. กิจกรรมการทัศนศึกษา
7. กิจกรรมส่งเสริมสินค้าไทย

### งานกิจกรรมนักเรียนที่สำคัญ

งานกิจกรรมนักเรียนเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพทางการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ "คุณภาพของนักเรียน" การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในด้านคุณสมบัติที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตจะจัดให้ด้วยการจัดกิจกรรมนักเรียนขึ้นตามวาระอันเหมาะสม กิจกรรมที่จัดอาจจะเป็นกิจกรรมการเรียน กิจกรรมตามหลักสูตร หรือกิจกรรมตามโอกาสต่าง ๆ ก็ได้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม ระเบียบ วินัย พละนาถมี มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา

<sup>๑</sup> ศึกษาศึกษาธิการ, กระทรวง, คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 252๐), หน้า 2-3.

พระมหากษัตริย์ มีลักษณะที่ดีในการทำงาน รักษาการทำงานและรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์  
ต่อตนเองและสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ที่ควรปฏิบัติใน  
โรงเรียนไว้ในโครงการที่ 4 ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ คำนำ จุดประสงค์ กิจกรรมที่  
ควรปฏิบัติ วิธีดำเนินการ วิธีสอน การวัดผลกิจกรรมและข้อเสนอแนะ (ดูรายละเอียดใน  
ภาคผนวก ก)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เห็นความจำเป็นและความสำคัญ  
ในการจัดกิจกรรมนักเรียน จึงได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะ  
กรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทุกโรงเรียนทั่วประเทศ จัดงานกิจกรรมนักเรียนขึ้นใน  
โรงเรียนตามความจำเป็น ความเหมาะสม และความต้องการของโรงเรียน

งานกิจกรรมนักเรียนที่สำคัญที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ได้แก่<sup>๓๒</sup>

- กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นกิจกรรมส่งเสริมขนบธรรมเนียม  
ประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ ตลอดจนวันสำคัญต่าง ๆ
- กิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมดนตรีนาฏศิลป์ เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่  
จะเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน

### ประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียนนับว่ามีความสำคัญ และมีประโยชน์ในการปลูกฝังให้เยาวชนของ  
ชาติมีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ  
เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดจนส่งเสริม  
เอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย

กัญญา สาร ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้<sup>๓๓</sup>

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน

<sup>๓๒</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประถมศึกษา 2526  
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2527) หน้า 91-93.

<sup>๓๓</sup>กัญญา สาร, หลักการบริหารการศึกษา หน้า 306.

2. สนับสนุนการศึกษาที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. ช่วยให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความสะดวกและเรียบร้อย เพราะนักเรียนมีโอกาสปกครองกันเอง และมีหนทางระบายความคิดเห็น โดยผ่านกิจกรรมบางอย่างในโรงเรียน
4. ช่วยเหลือชุมชนให้มีโอกาสได้รับรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลินกับกิจกรรมบางอย่างของนักเรียนไปด้วย เพราะนักเรียนจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมาชมกิจกรรมของตนเสมอ
5. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing)
6. ช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกมั่นคงในทางใจ (Security) เพราะมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เกิดความสามัคคีกลมเกลียว และมีโอกาสแสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม โดยการร่วมมือจัดกิจกรรมนักเรียน
7. ส่งเสริมค่านิยมทางสังคม (Social Values) โดยอาศัยกิจกรรมบางอย่าง ฝึกจรรยา มารยาท และการวางตนในสังคม เช่น การจัดงานเลี้ยงอาหาร และจัดงานร่ำวงหรืองานทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีตามวาระอันสมควร
8. ช่วยสร้างบุคลิกภาพนักเรียนให้มีลักษณะของความเป็นผู้นำ (Leadership) เพราะมีโอกาสฝึกฝนการบริหารงานเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน
9. ช่วยฝึกความเป็นพลเมืองดี รู้จักรับผิดชอบ รู้แพ้ รู้ชนะ โดยการแข่งขัน และเชียร์กีฬา ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และมีจรรยา มารยาทดี
10. เพิ่มเติมความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมสังคมศึกษา ชุมนุมวิทยาศาสตร์ และชุมนุมภาษาอังกฤษ เป็นต้น

#### ขั้นตอนในการดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียน<sup>๓๔</sup>

1. ขึ้นเตรียมงาน ได้แก่ การเตรียมบุคลากร โดยผู้บริหารศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ให้เข้าใจเพื่อที่จะได้ถ่ายทอดให้บุคลากรในหน่วยงานต่อไป จากนั้นกำหนดนโยบาย

<sup>๓๔</sup> บุญทัน อยู่ชุมนุม, กิจกรรมร่วมหลักสูตร การบริหารกิจกรรมนักเรียน เอกสารประกอบการสอนวิชาศึกษา 332 ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครู เชียงราย, 2524 หน้า 41-42.

และวัตถุประสงค์ให้แน่นอนในการจัดกิจกรรม จัดประชุมคณะครู-อาจารย์ในโรงเรียนให้เข้าใจ เปิดโอกาสให้อภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างทั่วถึง ในกรณีที่ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในกิจกรรมใด ๆ ควรจัดส่งครูอาจารย์ไปศึกษา ดูงาน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาของตน นอกจากจัดประชุมวางแผนและโครงการในการดำเนินงานอย่างละเอียดแล้ว จะต้องเตรียมงานในด้านอุปกรณ์เครื่องมือ และองค์ประกอบอื่น ๆ สถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินงานให้พร้อม

2. ขึ้นริเริ่ม โดยจัดประชุมชี้แจงและเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจ เห็นความสำคัญและเข้าใจความมุ่งหมายและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละประเภท จากนั้นสำรวจความสนใจและความสามารถของนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเลือกสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกิจกรรมต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

3. ขึ้นดำเนินงาน โรงเรียนพิจารณาคัดเลือกครูเพื่อทำหน้าที่ปรึกษากิจกรรม และแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นดำเนินงานจากนั้นคณะกรรมการจัดทำเอกสาร เพื่อแนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเผยแพร่ให้ทราบทั่วถึงกัน ให้โอกาสนักเรียนได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนจัดกิจกรรม โดยมีครูที่ปรึกษาช่วยอยู่ด้วย นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมสมาชิกเพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินงาน และจัดตั้งคณะกรรมการชั่วคราวเพื่อร่างระเบียบของกลุ่มขึ้นเสนอร่างระเบียบต่อโรงเรียนเพื่อขออนุมัติให้ดำเนินการ เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว จึงดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการที่วางไว้ โดยมีครูที่ปรึกษาให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดต่อไป

4. ขึ้นประเมินผล การจัดกิจกรรมทุกครั้งจะต้องมีการประเมินผล เพื่อต้องการทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มากน้อยเพียงไรและมีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้างที่จะนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ในการดำเนินงานครั้งต่อไป การดำเนินงาน การวางแผน การประเมินผล โดยกำหนดวิธีการ เวลาและเครื่องมือ ให้ทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันประเมินผล และใช้เทคนิควิธีการหลาย ๆ วิธี ได้แก่ การใช้แบบสอบถาม การไต่ถาม การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมและจากการตรวจผลงาน เป็นต้น ควรมีการเสนอผลการประเมินผลต่อที่ประชุมใหญ่ และให้ทุกคนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมทราบทั่วถึงกัน

### การประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

ในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียน เอกชัย กี่สุขพันธ์ ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผลหลักในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้<sup>๑๕</sup>

1. การประเมินผลเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ ได้เสร็จแล้ว (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ ได้ปฏิบัติเสร็จแล้ว ข้อมูลต่าง ๆ ที่จะได้จากการประเมินแบบนี้จะใช้เป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงการทำกิจกรรมลักษณะเดียวกันในครั้งต่อไป กิจกรรมที่จะใช้วิธีประเมินแบบนี้มักจะเป็นกิจกรรมที่จัดประจำปี หรือประจำภาค เช่น กิจกรรมค่ายพักแรม กิจกรรมรับน้องใหม่ กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนา เป็นต้น

2. การประเมินผลขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลขณะที่มีการปฏิบัติกิจกรรมไปด้วย คือ การประเมินเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานได้เลย กิจกรรมที่จะใช้วิธีการประเมินแบบนี้ มักจะเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องในการจัดระยะยาว เช่น กิจกรรมที่จัดแข่งขันกีฬาที่ต้องใช้ระยะเวลาเป็นเดือน กิจกรรมสอนเสริมวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

### หลักในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

1. การประเมินผลต้องประเมินตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม
2. การประเมินผลต้องใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ทั้งที่เป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal) ในการประเมิน
3. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ควรมีส่วนร่วมในการประเมินกิจกรรมนักเรียนทุกขั้นตอน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินควรเป็นแบบง่าย ๆ ทันสมัย และเหมาะสมกับความสนใจของผู้ประเมิน
5. ผลที่ได้จากการประเมิน จะต้องนำมาวิเคราะห์และใช้ปรับปรุงการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

---

<sup>๑๕</sup> เอกชัย กี่สุขพันธ์, "การประเมินผลกิจกรรมนักเรียน" เอกสารประกอบการสอน วิชา 416 717 กิจกรรมนักเรียน หน้า 1-4.

## 6. การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนควรกระทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดปีการศึกษา

### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยะวดี ฝิริงคะเปาระ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนศึกษามากที่สุด คือ กิจกรรมลูกเสือ และอนุชาชาติ กิจกรรมที่จัดน้อยที่สุดคือ กิจกรรมสหกรณ์ ยุวกสิกร ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนในด้านต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วในแต่ละด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนใหญ่จะเป็นความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับนักเรียน และระหว่างครูกับนักเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารครู และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่ควรจัดเพิ่มเติม และปัญหาแนวทางปรับปรุงการจัดกิจกรรมนักเรียนคล้ายกัน

วสันต์ พรหมบุญ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการเป็นผู้นำ ผู้ริเริ่มในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ ฝ่ายบริหาร เงินที่นำมาจัดกิจกรรมได้มาจากงบประมาณและเรียไ้รจากนักเรียน เวลาที่เหมาะสมนั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของกิจกรรมหรือในวันที่มีการเรียนการสอน ประเภทของกิจกรรมที่จัดขึ้นมี 9 ประเภทคือ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเป็นผู้นำและการปกครองตนเอง การบำเพ็ญประโยชน์และสังคมสงเคราะห์ ศาสนา ประเพณี สังคม และการเข้าสังคม การกีฬา การรื่นเริงบันเทิงนาการ การใช้เวลาว่างให้มีประโยชน์ ลูกเสือและเนตรนารี วิชาการ ทุกกิจกรรมที่กล่าวมาอาจารย์และนักเรียนเห็นว่ามีประโยชน์ ตั้งแต่ปานกลางถึงมีประโยชน์มาก และนักเรียนก็ชอบกิจกรรมเหล่านี้ตั้งแต่ปานกลางถึงชอบมาก มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมทุกครั้ง และนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมครั้งต่อไป ปัญหาในการจัดกิจกรรมคือ อาจารย์บางท่านไม่ให้ความร่วมมือ อุปสรรคไม่เพียงพอ นักเรียนไม่สนใจไม่เข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจารย์และนักเรียนเห็นว่าต้องปรับปรุงกิจกรรมเสริมหลักสูตรอีกมาก

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา" ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่ได้มีการกำหนด

จุดมุ่งหมายและขอบเขตในการจัดกิจกรรมในบางกิจกรรม โดยมีครูใหญ่ ครู และนักเรียนร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมาย ผู้ริเริ่มในการจัดกิจกรรมได้แก่ ครูใหญ่ ครูและนักเรียน โดยการประชุมครูร่วมกัน วางแผนและกำหนดโครงการของแต่ละกิจกรรมก่อนหน้าที่จะมีกิจกรรมเป็นคราว ๆ ไป เวลาที่ใช้ในการจัดส่วนมากพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม งบประมาณส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจาก ครูใหญ่ ครู และผู้ปกครองนักเรียน ประเภทของกิจกรรมที่จัดได้แก่ การจัดห้องสมุด การจัดมุมอ่านภายในห้องเรียน การจัดนิทรรศการและป้ายนิเทศทางวิชาการ การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การจัดทำ การฝึกกายบริหารตอนเช้าก่อนเข้าเรียน การจัดทำสวนดอกไม้ประดับ ประจำชั้น การจัดกลุ่มอาสาบำเพ็ญประโยชน์ ในด้านความสะอาดและความเรียบร้อยภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการแสดงของนักเรียนในวันเด็ก และวันไหว้ครู การจัดพานักเรียนไปประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การจัดองค์ผ้าป่าและร่วมทำบุญตามประเพณีของท้องถิ่น การอบรมประชุมนักเรียนในวันสุดท้ายปิดภาค การเลือกหัวหน้าชั้น ควรให้นักเรียนปกครองกันเอง และการพบปะนักเรียนก่อนเริ่มเรียน และก่อนกลับบ้านของครูประจำชั้น โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนทุกครั้ง โดยทางโรงเรียนประกาศผลการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทราบผลการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จัดได้ดี ได้รับความร่วมมือจากครูและนักเรียนตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ขาดอุปกรณ์ สถานที่ที่จะจัดกิจกรรมตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้พิเศษในด้านต่าง ๆ เช่น ดนตรีและพลศึกษา เป็นต้น

อิทธิพล รุ่งประพันธ์ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารครู และนักเรียน เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษาที่ 6" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารครู นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและโครงการ จุดประสงค์ คือ ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และฝึกการเป็นพลเมืองดีของชาติ เพื่อให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน เพื่อส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น การเป็นผู้นำการทำงานร่วมกัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้กำหนดจุดมุ่งหมาย คือ ครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียน การรับทราบจุดมุ่งหมาย และรายละเอียดในการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม ผู้บริหารทราบทุกกิจกรรม ครูและนักเรียนทราบบางกิจกรรม วิธีการจัดกิจกรรมนักเรียน ผู้ริเริ่มในโรงเรียนคือ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนร่วมกัน ผู้บริหารเป็นผู้เลือกครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียน วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมนั้น ผู้บริหารจะกำหนดแผนงานและ



โครงการก่อนจะมีการจัดกิจกรรมเป็นคราว ๆ ไป เวลาที่ใช้ส่วนมากพิจารณาตามความเหมาะสมของกิจกรรม วิธีการแจ้งให้ผู้ปกครองทราบโดยผ่านทางนักเรียน และแจ้งเป็นจดหมายถึงผู้ปกครอง งบประมาณที่ใช้ได้มาจากการรับบริจาคจากครู นักเรียนและผู้ปกครอง กิจกรรมที่จัด คือ การอบรมหน้าเสาธงตอนเช้า การประชุมอบรมนักเรียนทุก ๆ สัปดาห์ การเลือกหัวหน้าชั้นและหัวหน้านักเรียน การจัดกลุ่มอาสาสมัครเพื่อทำงานให้กับโรงเรียน การนำลูกเสือ ยุวกาชาดไปออกค่ายพักแรม และบำเพ็ญประโยชน์ การจัดกิจกรรมวันไหว้ครู การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น ไปวัดหรือนิมนต์พระมาเทศนา การจัดนิทรรศการและป้ายนิเทศเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ การจัดงานวันพ่อวันแม่ การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน ภายในกลุ่มอำเภอหรือจังหวัด การฝึกกายบริหารตอนเช้าการจัดห้องสมุดโรงเรียน การจัดนิทรรศการและป้ายทางวิชาการ การจัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน กิจกรรมนักเรียนให้ประโยชน์ เช่น ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ ได้รับความรู้เพิ่มเติม มีโอกาสแสดงความริเริ่ม สร้างสรรค์และฝึกให้มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและหมู่คณะ การประเมินผลทำเป็นบางครั้ง และให้ครูประจำชั้น เป็นคนแจ้งผลกับนักเรียน ผลที่ได้นำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ปัญหาที่พบได้แก่ขาดเงินที่ใช้ในการจัดกิจกรรม เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีน้อย โรงเรียนขาดอุปกรณ์และสถานที่

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความสำคัญและมีประโยชน์มาก จึงมีผู้สนใจศึกษากิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในหลาย ๆ ด้าน แต่ยังไม่มียุติศึกษาการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษาอย่างละเอียด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจและเลือกที่จะศึกษากิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษาที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย